

Narkotikaberoende

Publicerad 20.12.2005.

Med narkotikaberoende avses ett beroende av illegala medel som påverkar människans nervsystem och psyke. De beroendeframkallande egenskaperna hos olika narkotiska preparat varierar betydligt. Det mest använda narkotiska medlet, cannabis, anses vara lindrigt beroendeframkallande. Ungefär tio procent av dem som prövat cannabis blir beroende.

De som prövar amfetamin, kokain och heroin löper avsevärt större risk att bli beroende. Heroinet anses ha den starkaste beroendepotentialen av dem alla. Individens individuella benägenhet att utveckla heroinberoende varierar dock betydligt. För den som på kort tid utvecklar ett beroende kan ett upprepat bruk under bara några veckor eller månader både leda till ökad tolerans, ett begär efter ämnet och svårigheter att sluta.

Symtomen förstärks relativt snabbt när missbruket fortsätter. På några månader eller några år leder det till tvångsmässigt dagligt bruk. När ett kroniskt beroende föds minskar betydelsen av de vällustkänslor preparatet ger. Istället blir det en nödvändighet för individen att få ämnet för att trygga nervsystemets normala verksamhet. Den här fasen kallas fysiskt beroende. Då kan heroinet ersättas med någon annan substans ur samma grupp, till exempel morfin, kodein, opium-vallmoextrakt eller syntetiska läkemedelsopiatier (Abalgin, Subutex, Temgesic, metadon, Tramal). Tillståndet för dem som är beroende av ämnet är så allvarligt att de använder sig av praktiskt taget vilka metoder som helst för att komma åt medlen, i första hand t.ex. heroin och i andra hand något ersättande preparat.

Ett tvångsmässigt begär och därmed sammanhängande tvångsbeteende framkallas, enligt dagens uppfattning, av de komplicerade förändringar som opiatet framkallar i hjärnans lustcentrum.

Förändringarna gör att den naturliga opioiden i hjärnan, endorfinet, minskar och framkallar de typiska symtomen. Enligt vad vi vet i dag sker återhämtningen långsamt, åtminstone hos vissa individer, och i de svåraste fallen är skadorna permanenta. Det förklarar varför svårt heroinberoende personer får återfall även efter långa drogfria perioder och att behandlingsresultaten är dåliga efter snabb avgiftning.

Läkemedelsbehandlingar som ersätter endorfinbrist har även i praktiken visat sig vara effektiva behandlingsmetoder och en förutsättning för den psykosociala rehabiliteringen för de flesta som lider av svårt opiatberoende. Som ersättande läkemedel används i regel metadon. Också naltrexon, långtidsverkande metadon (LAAM) och buprenorfin används. Läkemedelsbehandlingarna kan vara korta (från några veckor till månader) eller långa (något år eller många år). I Finland har man små erfarenheter av läkemedelsbehandling av opiatberoende. Social- och hälsovårdsministeriet har, förutom då det gäller naltrexonbehandling, begränsat användningen av ovan nämnda läkemedelsbehandlingar till universitetscentralsjukhusens psykiatriska kliniker och Helsingfors hälsovårdsverks narkotikapsykiatriska ansvarsområde. Bestämmelsen motiveras med att det finns risk för missbruk av läkemedlen.

När det gäller amfetamin- och kokainberoende är den fysiska komponenten inte lika stark som vid heroinberoende. Begäret efter preparatet är dock nästan lika starkt och återfallsrisken stor även efter framgångsrik avgiftning. Tillsvidare känner man inte till någon effektiv läkemedelsbehandling mot amfetamin- och kokainberoende. Vården lyckas dock förhållandevis väl med drogfria rehabiliteringsprogram som genomförs i behandlingskollektiv, ofta efter en krävande akut avgiftning.

Hallucinogener i form av svampar, LSD, muskotnöt och fencyklidin framkallar inte en lika klar beroendebild som opiatier och stimulantia, men också den här gruppen kan orsaka psykisk tillvänjning. Bruket av de här ämnena är dock förknippat med större risk för okontrollerbara förvirringstillstånd som kan leda till omedelbar livsfara eller fara för omgivningen.

Antti Holopainen

överläkare

Järvenpää socialsjukhus

link

Källa till webbadress: <https://paihdelinkki.fi/sv/databank/informationssnuttar/droger-och-ovriga-beroenden/narkotikaberoende>